

Karel Čapek: Šlápěj

Pokojně, nekonečně padal sníh na zmrzlý kraj. Se sněhem vždycky padá ticho, myslil si Boura ukrytý v nějaké boudě, a bylo mu zároveň slavnostně i teskno, neboť se cítil osamělý v širé krajině. Země před jeho očima se zjednodušovala, sjednotila a rozšířila, srovnána v bílých vlnách a nerozrytá zmatenými stopami života. Konečně prořídla a zastavil se tanec vloček, jediný pohyb v tom slavném tichu. Váhavě boří chodec nohy do nedotknutého sněhu a je mu divně, že on první poznamenává kraj dlouhým řádkem svých kroků. Ale naproti po silnici jde někdo černý a zachumelený; dva řetízky kroků poběží vedle sebe, zkříží se a vnesou první lidský zmatek na tuto čistou tabuli.

Avšak protichůdce se zastavuje, má ještě sníh na vousech a dívá se napjatě na něco stranou silnice. Boura zpomalil krok a pátral ve směru jeho očí; oba řetízky se setkaly a zastavily vedle sebe.

"Vidíte tam tu šlápěj?" řekl zasněžený muž a ukazoval nějakou stopu asi šest metrů od kraje silnice, kde oba stáli. "Vidím; je to lidská šlápěj." "Ano, ale jak se tam dostala?" Někdo tudy šel, chtěl říci Boura, ale zarazil se; šlápěj byla jediná uprostřed pole, a před ní ani za ní nebylo stopy kročejů; byla zcela jasná a ostrá na bílé ploše, ale byla osamocená, nic nevedlo k ní ani od ní. "Jak se tam mohla dostat," podivil se a chtěl jít k ní. "Počkejte," zastavil ho druhý, "naděláte kolem ní zbytečných stop a všechno rozházíte. To se musí vysvětlit," dodal podrážděně, "to nejde, aby někde byla jen jedna šlápěj. Dejme tomu, že by někdo skočil odtud doprostřed pole; pak by před ní nebylo kročejů. Ale kdo by tak daleko doskočil, a jak by mohl skočit jenom na jednu nohu? Vždyť by ztratil rovnováhu a musel by se někde opřít druhou nohou; myslím, že by musel běžet kousek vpřed, jako když se skočí z rozjeté tramvaje. Ale tady není druhé nohy." "To je nesmysl," řekl Boura; "kdyby skočil odtud, byly by tady na silnici po něm stopy; ale jsou tu jenom naše kroky. Nikdo před námi tudy nešel."

"Stopa je obrácena patou k silnici; kdo ji udělal, šel tímto směrem. Kdyby šel do vesnice, musel by jít vpravo; na tuhle stranu jsou jen pole, a co k čertu teď někdo hledá v polích?"

"Dovolte, kdo šlápl tam, musel zase někudy odejít; ale já tvrdím, že vůbec neodešel, protože neudělal dalších kroků. To je jasné. Nikdo tudy nešel. Stopa se musí vysvětlit jinak." A Boura usilovně přemýšlel. "Snad tam byl v hlíně přirozený důlek nebo šlápěj ve zmrzlém blátě a do ní napadal sníh. Anebo, počkejte, snad tam stála pohozená bota, a tu třeba odnesl pták, když napadl sníh. Pak by tam zůstalo nezasněžené místo, podobné šlápěji. Musíme hledat přirozenou konjekturu."

"Kdyby tam stála bota už před chumelenicí, zůstala by pod ní černá půda; ale já tam vidím sníh." "Snad ten pták odnesl botu, když ještě sněžilo; nebo ji upustil v letu do čerstvého sněhu a zase ji zvedl. Prostě to nemůže být šlápěj."

"Copak ten váš pták žere boty? Nebo si v nich dělá hnízdo? Malý pták botu neunese a velký se do ní nevejde. To se musí řešit obecně. Já myslím, že to je šlápěj, a když nepřišla po zemi, musela přijít shora. Vy si myslíte, že to udělal pták, ale je možné, že to přišlo třeba - - z balónu. Snad se někdo pověsil na balón a šlápl jednou nohou do sněhu, aby si udělal ze světa blázna. Nesmějte se, mně samotnému je nepříjemné vysvětlovat to tak nuceně, ale - - Byl bych rád, kdyby to nebyla šlápěj." A oba se pustili za ní.

Okolnosti nemohly být jasnější. Od příkopu podél silnice mírně stoupalo nezorané zasněžené pole; asi uprostřed byla ta stopa, a za ní stál, hustě posněžen, nevelký strom. Plocha mezi silnicí a šlápějí byla panenská, bez sebelehčí stopy nějakého dotyku; povrch sněhu nebyl nikde porušen nebo pohnut. Sníh byl měkký a tvárný, bez sypkosti velkých mrazů.

Byla to opravdu šlápěj. Byl to otisk veliké boty amerického tvaru s velmi širokým podešvem a pěti silnými cvočky na podpatku. Sníh byl čistě a hladce stlačen a nebylo na něm lehkých nesešlápnutých vloček; tedy šlápěj vznikla teprve, když už dosněžilo. Otisk byl hluboký a rázný; tíha spočívající na této podešvi musila býti hodně větší než váha kteréhokoliv z mužů skloněných nad stopou. Konjektura ptáka a boty se mlčky ztratila.

Zrovna nad šlápějí se vznášely krajní větve stromu: několik tenkých větviček obalených sněhem, jenž nikde nebyl setřen nebo střesen. Při lehkém zaklepání na větev opadával sníh v celých kusech. Hypotéza "shora" naprosto padla. Nebylo možno učiniti cokoliv shora bez střesení sněhu se stromu. Fakt šlápěje nabyl tvrdé a nahé jasnosti.

lístek Za šlápějí byla jen čistá sněhová plocha. Stoupali po svahu nahoru a přeběhli po temeni kopce; opět nížil se dolů, daleko dolů nedotčený bílý svah, a za ním rostl nový, ještě širší a bělejší. Na kilometry daleko nebylo šlápěje druhé nohy.

Vraceli se zpět; našli za sebou dvojité řádek svých kročejů, pravidelný a pěkný, jako by byl schválně tak udělán. Ale mezi oběma řádky prostřed pošlapaného kruhu byla šlápěj jiné, mohutnější nohy, cynická ve své osamělosti; něco je zdrželo, aby ji nerozdupali a nezbavili se jí v tichém srozumění.

Vyčerpán a zmaten sedl si Boura na patník silnice. "Někdo si z nás udělal dobrý den." "Je to hanebné," řekl druhý, "je to nesmírně hloupý kousek, ale - Zatraceně, tady jsou fyzické meze. Vždyť je to vůbec nemožné - - Poslyšte," vyhrkl rychle a skoro s úzkostí, "když tam je jen jedna noha, nemohla by být od někoho jednonohého? Nesmějte se, já vím, že je to pitomost, ale nějaké vysvětlení musí být. Vždyť tu jde o rozum, to je útok něčeho - - Jsem docela spleten. Buďto jsme oba blázni, nebo spím doma v horečce, nebo musí být přirozené vysvětlení."

"My jsme oba blázni," mínil Boura zamyšleně. Pořád hledáme 'přirozené' vysvětlení; chytáme se nejsložitějších, nejnesmyslnějších a nejnásilnějších příčin, jen když jsou 'přirozené'. Ale snad by bylo daleko jednodušší a - - přirozenější, kdybychom řekli, že to je prostě zázrak. To bychom se jenom podívali a šli klidně svou cestou - - Beze zmatku. Snad i spokojeni."

"A já bych se nespokojil. Kdyby se tou šlápějí stalo něco velkého - - Kdyby se tím dostalo někomu něčeho dobrého, sám bych padl na kolena a křičel 'zázrak'. Ale ta stopa, vždyť je to trapné; vždyť je to strašně malicherné, dělat jen jednu šlápěj, když stačí udělat obvyklou řadu kroků."

"Kdyby tu někdo před vámi vzkřísil mrtvou dívku, kleknete a pokoříte se; ale dřív než vám roztaje sníh na koleně, budete si myslit, že to beztoho byla jen zdánlivá smrt. Tady právě není nic zdánlivého; tady je, dejme tomu, proveden zázrak při nejvýš zjednodušených podmínkách, jako když se dělá fyzikální experiment."

"Snad bych nevěřil ani tomu vzkříšení. Ale i já chci být spasen a čekám na zázrak - - že něco přijde a obrátí můj život. Ta šlápěj mne neobrátl a nespasí a z ničeho mne nevyvede; jenom mne trápí, utkvěla mi tady a nemohu se jí zbavit. A já ji nevěřím: zázrak by mne uspokojil, ale ta šlápěj je první krok do nejistoty. Bylo by lépe, kdybych jí byl neviděl."

Oba dlouho mlčeli. Začal se znovu snášet sníh a padal stále hustěji. "Vzpomínám si," začal Boura, "že jsem četl v Humovi o osamoceně šlápějí v písku. Tahleta není tedy první. Myslím si, že snad jsou tisíce takových stop, že jich je nesmírně mnoho, při kterých nás nic nenapadne, protože jsme si zvykli na určitá pravidla. Jiný by si jí třeba nevšiml; nenapadlo by ho, že je to solitér, že jsou ve světě věci, které nemají s ničím dále co dělat. Vidíte, naše šlápěje jsou všechny stejné; ale ta osamělá je větší a hlubší než naše. A když myslím na svůj život, zdá se mně, že v něm musím uznat - - kročeje, které odnikud a nikam nevedou. Je to hrozně spletené myslit si všechno, co jsem zažil, jako nějaký článek, který přišel po pořádku a končí jiným. Stane se, že najednou něco víte nebo cítíte, před čím není nic, nic, nic tomu podobného a za čím už nic podobného nemůže nikdy přijít. Jsou lidské věci, které nejsou s ničím pospolu a všude jen dokazují své osamocení. Vím věci, ze kterých nic dále neplynulo, které nic a nikoho nespasily, a přece - - Udály se případy, které už nevedly dále a nepomohly dále žít, a byly to snad nejdůležitější věci života. Nenapadlo vás, že ta šlápěj byla daleko krásnější než všechny, které jste dosud viděl?"

"A já si vzpomínám," ozval se druhý, "na sedmimilové boty. Snad někdy lidé našli také takovou stopu a nedovedli si ji jinak vysvětlit. Kdožví, třeba předchozí kroky jsou u Pardubic a Kolína a následující až u Rakovníka. Ale stejně si mohu myslit, že další krok není už otištěn ve sněhu, nýbrž možná ve společnosti, prostřed nějaké události, někde, kde se něco stalo nebo stane; že tenhle krok je článek nějaké souvislé řady kroků. Myslete si řadu takových divů, ve kterých má tato šlápěj své přirozené místo. Kdybychom měli noviny dokonale informované, možná, že bychom mohli v 'Denních zprávách' naléztí ty další kroky a sledovat něčí cestu. Snad se nějaké božstvo ubírá svou cestou; jde bez inkoherece a postupně; snad jeho cesta je jakési vůdcovství, kterého se máme chopit. Bylo by nám možno krok za krokem jít ve stopách božstva. Snad by to byla cesta spásy. To všechno je možné - - A je to strašné mít docela určitě jeden krok této cesty před sebou a nemoci ji dále sledovat."

Boura se otrásl a vstal. Chumelilo se stále hustěji a pošlapané pole s velikou šlápějí prostřed jiných mizelo pod novým sněhem. "Já se jí nepustím," řekl zachumelený muž, - "šlápěje, která už není a nebude," dokončil Boura v myšlenkách, a jejich cesty se rozběhly opačnými směry.

Knižně: Boží muka. Kniha novel. Praha, J. Otto, 1917. 200 s.